

4. Redziuk Y. Mechanisms of external financing of the Ukrainian economy during war and approaches to their optimization. *Економіка України*. 2024. Том 68. № 12(757). С. 51-66.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Сафонова В.Є., доктор економічних наук, професор,
Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4631-2408>

Специфіка навчання у вищій школі полягає в динамічності процесу пізнання, що виражається в постійному підвищенні рівня обізнаності і, відповідно, кваліфікації, і призводить до інноваційної освітньої діяльності.

Інноваційна освітня діяльність – це процес створення та реалізації інноваційних освітніх програм, які трансформують освітні інновації в нові технології навчання, що забезпечують зростання інтегральних показників ефективності освітньої діяльності.

Стратегічною метою ВНЗ в процесі реалізації інноваційних освітніх програм є розробка та впровадження інновацій, а також мобілізація інноваційних можливостей ВНЗ по відношенню до завдань, що забезпечують найбільшу цінність для всіх учасників освітньої діяльності: замовників, інвесторів, викладачів, студентів.

Однак чинні організаційно-економічні механізми управління вищою освітою і, перш за все, механізм її фінансового забезпечення не гарантують ні необхідної якості освіти, ні підтримки інновацій.

Для вирішення цієї проблеми доцільно використовувати досвід провідних європейських країн, в яких з метою залучення роботодавців до соціального діалогу у сфері професійної освіти держава, яка в кінцевому підсумку несе за нього відповідальність, використовує такі механізми, як:

- державні субсидії роботодавцям, які створюють додаткові навчальні місця для виробничого навчання та навчання без відриву від виробництва;

- створення фондів навчання в рамках колективних договорів, активи яких формуються або за рахунок податку на заробітну плату, або за рахунок державних дотацій;

– надання кредитів на організацію курсів перепідготовки та перепідготовки висококваліфікованих робітників з метою подолання дефіциту кваліфікованих кадрів, необхідних для розвитку високотехнологічної промисловості;

– державні субсидії на навчання на робочому місці;

– податкові пільги підприємствам та інші податкові преференції.

Для поліпшення якісних характеристик освітньої діяльності закладів вищої освіти необхідно вирішити цілий комплекс проблем на макро- і мікрорівнях:

1. Створення належної інфраструктури фінансового забезпечення інноваційної освіти для всієї системи вищої освіти.

Фінансова складова інфраструктури вищої освіти в основному використовує два джерела фінансування - бюджетні асигнування і позабюджетні надходження. Однак цього явно недостатньо для зростання інноваційних перетворень. Необхідне багатоканальне фінансування освітніх інновацій. При цьому важливо не тільки диверсифікувати джерела фінансування, а й максимально залучити приватні інвестиції.

2. Створення нормативно-правової бази, що стимулює приплив інвестицій у вищу освіту.

Новою організаційно-правовою формою для закладів вищої професійної освіти є автономна неприбуткова організація, яка забезпечує можливість співзаснування та багатоканального фінансування, у тому числі залучення приватного капіталу у сферу вищої освіти.

Примусова компенсація нестачі бюджетних коштів позабюджетними надходженнями дає можливість покрити тільки поточні витрати ВНЗ і не передбачає формування коштів на підтримку інноваційної діяльності.

У зв'язку з цим необхідно, змінюючи нормативну базу, не тільки закріпити права на дохід за розробниками освітніх інновацій, а й забезпечити державну підтримку приватних інвестицій в освіту.

3. Система управління ресурсами повинна будуватися за принципом «управління за результатами», що передбачає чіткий перелік показників ефективності за кожною з програм розвитку інноваційної освітньої діяльності. Основою для реалізації цього принципу має стати фінансування освіти на основі стратегічного планування та середньострокових програм.

Однак відсутність висококваліфікованих керівників не дозволяє успішно реалізовувати не тільки довгострокові стратегії, орієнтовані на інновації та якість, а й забезпечувати прозорість управління фінансовими потоками, а також дотримання принципів

збалансованого управління освітньою діяльністю, що, звичайно, не робить інвестиції ВНЗ привабливими. У зв'язку з цим вважаємо найбільш доцільним використовувати на макrorівні не тільки середньострокове планування і програмно-цільове бюджетування, а й поширити ці методи на кожен ВНЗ [1]. Це забезпечить взаємозв'язок фінансових та нефінансових показників ефективності освітньої діяльності, спрямованих на оптимізацію співвідношення інвестицій – якості – доступності освітніх програм, а отже гарантує інвесторам мінімізацію їх ризиків та ефективне використання вкладених коштів.

Визначено низку теоретико-методологічних проблем інноваційно-орієнтованого розвитку вищої освіти та завдань, що з ними пов'язані. Це:

- аналіз інноваційних процесів в освіті та механізму управління фінансовими потоками, стимулювання ресурсної підтримки освітніх інновацій;

- виявлення закономірностей і типологій диверсифікації фінансування освітньої діяльності різних рівнів як в українській, так і в зарубіжній практиці;

- аналіз концепцій ефективності фінансування освітніх інновацій, що забезпечують сучасну траєкторію фінансового забезпечення розвитку інноваційного потенціалу вищої освіти, та розробку на цій основі авторської концепції інвестиційної привабливості освітніх інновацій;

- ретроспектива сучасних методів оцінювання ефективності фінансування інновацій, що дозволяє сформулювати нові методичні підходи до оцінювання ефективності фінансових інвестицій в освітні інновації вищої освіти;

- розроблення методики розрахунку кількісних і якісних індикаторів результативності фінансування освітніх інновацій та розрахунку вартості інноваційної освітньої програми.

Нове трактування парадигми фінансування інноваційної освітньої діяльності вищої освіти посилює позиції соціально-економічних інтересів основних співінвесторів освітніх інновацій: держави, бізнесу, інвестиційних фондів та приватних інвесторів, забезпечуючи їх сучасними інструментами експертної оцінки ефективності фінансових інвестицій у розвиток інноваційного потенціалу вищої освіти.

Література:

1. Сафонова В.Є. Вища освіта – ресурс формування інноваційної економіки: Монографія. К. : ТОВ «Аграр Медія Груп», 2012. 336 с.